

92 MAJ 28

Magyar Nemzet

Kádár János József Attiláról

Az ünnepi könyvréle jelent meg Kádár János „A szocialista Magyarországért” című műve, amely 1968-1972 közötti beszédeit, írásait tartalmazza. A kötetben napvilágot látott az az interjú is, amelyet a „Fiatalok” című lap munkatársai készítettek Kádár Jánossal, 1971 februárjában, s amelyben József Attilával való találkozásaira emlékezik vissza.

Ezt a részt közöljük a könyvből:

— A József Attila Gimnázium „Fiatalok” című diáklapjának szerkesztői vagyunk. Gimnáziumunkban régi hagyomány, hogy felkutatjuk és őrizzük a József Attilával kapcsolatos emlékeket. Tudjuk, hogy ön személyesen ismerte a nagy magyar proletárköltőt, József Attilát. Szeretnénk, ha kapcsolatokról nyilatkozna lapunk „József Attila élete nyomán” című rovata számára.

Kérdés: Mikor találkoztott és hogyan ismerkedett meg József Attilával?

Válasz: József Attilával először 1931 szeptember végén a szervezett munkások egyik, akkoriban szokásos kulturális rendezvényén találkoztam a Nemesfémipari Munkások Szervezetének budapesti központi székházában, a Kazinczy utcában. „Proletárkultúra” címmel tartott ott előadást. A téma több vonatkozásban foglalkoztatta őt és vissza-visszatért rá. Ő akkor 26, én pedig 19 éves voltam, mindössze két héttel korábban felvett tagja az illegális Kommunista Ifjúság Szövetségének.

A költő a szakszervezet zsúfolásig megtelt nagytermében világos, meggyőző erejű előadást tartott a kultúra jelentőségéről az osztályharcban. Látva és hallgatva őt, nemcsak nagy embert, nagy költőt és gondolkodót, hanem harcos

kommunistát is ismertem meg benne. Az ezt követő években budapesti és alsógödi munkásszéjöveteleken több előadást hallgattam és általa vezetett csoportos összejöveteleken találkoztam vele.

Kérdés: Szeretnénk, ha beszélgetéseikről mondana valamit. Milyen politikai és személyes természetű kérdések foglalkoztatták akkor József Attilát?

Válasz: Amikor 1936-ban egy üzemben dolgoztam feleségével, Szántó Judittal, újból személyesen találkozhattam József Attilával Korong utcai lakásukon. Hosszan beszélgettünk az őt foglalkoztató politikai és személyes természetű gondokról. Élete válságos szakasza volt ez. Az osztályharc minden fontos kérdése izgatta, s különösen a munkássztyál akkori kulturális kérdéseit foglalkoztatták. Alapjában okkal, néha türelmetlenül, de mindig a munkássztyálom ezektől elzárkózásának megszüntetéséért küzdött. Ez vitákkal járt. A sok értetlenség — közöttük olyanoké is, akiktől pedig támogatást várt volna — érzékenyen érintette. Nem is vélt, bizony tudott igazát védte.

Korong utcai találkozásunkat követően közvetlenül már csak egy alkalommal beszélgettünk, nagyon röviden. Ezután, mint annyian mások, én is csak az újságokból értesültem a lesújtó szerencsétlenségéről, a szárszói tragédiáról.

A halálát előidéző fizikai és lelki tényezőket sokan, sokféleképpen emlegetik. Halála ön-ában is szinte jelképpé magasodik. A tragikus tettét közvetlenül kiváltó okok között ott van a nyomor, nélkülözés, amelyek gyermekkorától végigkísérték, mint oly-

sok osztályos társát. De ott van a lebecsülés is, amellyel mint költőt lépten-nyomon illették, mellyel neki, az elhű kommunistának, nagy költőnek, tehát rájuk sokszorosan is vészthető embernek, az ellenforradalmi horthysta nagyburzsoázia „fizetett”.

A kérdés azonban még bonyolultabb. A nyomor és nélkülözés az egykori ferencvárosi, félárva, menhelybe és nevelőszülőkhöz is kiadott munkásgyermekeknek önmagában nem lehetett szokatlan. Maga mondta nekem, hogy nem is a nélkülözés, inkább annak tudata gyötéri jobban, hogy a pusztá lét fenntartásához szükséges dolgokat is azoktól, olyanoktól kell elfogadnia, akik inkább segítség-re szorulnának, akiknek ő kel-lene, hogy adjon. Országos hí-rű költő létere sem tudta a minimális anyagi függetlensé- get biztosítani a maga számára, s elfogadni kényszerült azt, amit ő szeretett volna adni.

A nyomor, a nélkülözés, a küzdelmek, a tetéződő bajok sokasága kisebb lelkierejű, gyengébb tartású, eszmék nél-kül élő embert jóval korábban megölt volna. József Attila éle- te, küzdelme, tragédiája engem arra a gorkiji mesehősré emlé- keztet, aki saját szívét ki- tépte és annak lángjával mu- tatta a szabadulás útját a söt- ét erdőben tévelygő népének.

Kérdés: Milyen hatással volt önre és a munkássztyálomra József Attila, mint költő és mint ember? Milyen tevékeny- séget folytatott a költő a moz- galomban?

Válasz: Rám, mint minden hasonló sorban és gondolkodásmódban élő fiatal munkás- ra József Attila költészete ön-

tudatra ébresztő hatású volt. Kommunista eszmeisége, kris- tálytiszta jelleme, szeretetreméltósága, minden erőltetett- ségtől mentes nagy embersége, sokszínű egyénisége, s min- dent tükröző költészete maig, ma is nagy élményem.

A két világháború közötti évtizedekben a vasasok, bőró- sők, nemesfémipari munkások, építők, élelmiszeripari dolgo- zók, nyomdászok és más szak- mák szervezeteiben eleven, nemcsak kulturális, hanem politikai, közéleti felelősséget, valójában az osztályharc tu- datosságát erősítő csoportok tevékenykedtek.

József Attila nagyon sok ilyen rendezvényen előadó- ként, szervezőként is részt vett. Forradalmi beszédei, költ- észete munkások, főleg mun- kásfiatalok ezreit emelte fel a szocialista kultúrához, sokan közülük versei segítségével ju- tottak el eszméink megértésé- hez, a kommunista mozgalom- hoz, a párthoz. A már akkor ismert nagy hatású költemé- nyeit, a „Munkások”-at, a „Mondd, mit érlel”-t, a „Kül- városi éj”-t, a „Város pere- mén”-t, de lírai verseit is fia- talok százai tanulták meg kí- vülről és szavalták műsoros estjeiken, összejöveteleiken, kirándulásokon.

József Attila leírta és ki- mondta, amit milliók éreztek, de gondolni még nem tudtak; leírta és kimondta legjobb- jaink szenvedéseit, az őket Horthy börtöneiben is megtar- tó hitet. Ezért is állt, áll ma is egész népünkhöz oly közel, mint kevesen mások.

Kérdés: Minden haladó moz- galomban, így a munkássztyál- omban is szükség van mű- veit, széles látókörű emberek- re. Milyen kapcsolatban volt akkoriban az olvasás a mun- kástömegekkel?

Válasz: Sokszor megemíft- jük, és nem is dicsekvésből, hogy nálunk ma a munkássztyál-

több mint 70 százaléka tekint- hető olvasónak, hogy 25 száza- lékük beiratkozott könyvtári tagként rendszeresen olvas. Hogy parasztságunk a műve- lődés, a civilizáció szolgálta- tásaival egyre nagyobb mér- tékben él. Hogy középiskolát végzett gyermekeink tekinté- lyes hányada — 35—40 száza- léka — tovább tanul. És so- rolhatnám még a példák légió- ját a felszabadulás óta elért változások, fejlődések illusz- rálására.

Eredőjük és tényezőik kö- zött azonban a mai erőfeszíté- seink mellett ott a hagyomá- ny is: a marxista munkás- mozgalom példája, amely ge- nerációkat indított el a teljes emberré válás útján. Az ön- tudatos munkás jelszavai kö- zött ott volt, hogy „a tudás ha- talom”, s ennek megfelelően olvasó és önmagát szakadat- lanul művelő ember lett és maradt mindvégig.

A szocializmus híveinek, s közülük elsősorban a munká- soknak és a fiataloknak ma is olvasó és kulturált emberek- nek kell lenniük; olvasniuk kell, nem utolsósorban olvas- niuk és ismerniük József At- tilának, a legnagyobb magyar szocialista költőnek műveit.

Kérdés: Engedje meg, Kádár elvtárs, hogy néhány önre vo- natkozó, személyes kérdést is feltegyünk. Mivel tölti legszí- vesebben szabad idejét?

Válasz: A kérdés általában igen divatos és nyilván érde- kes is. Bevallom, engem elő- ször az érdekel, mit csinálnak az emberek munkaidejükben, s csak azt követően az, hogy mit csinálnak szabad idejük- ben.

Ami engem illet, a szabad időm felhasználásával nincs nagy problémám, mert az rendkívül kevés. Legfőbb kedvteléseim gyermekeim- óta az olvasás. Szeretem a színházat, a jó filmet. Ha hoz- zájutok, sakkozok, vadászok

és szívesen megnézek külön- böző sportmérkőzéseket. A jól megválasztott pihenés köze- lebb hozza az embereket egy- máshoz és a természethez. Én mindkettőt igen fontosnak tartom és nagyra értékelem.

Kérdés: Ugyanúgy, mint József Attila, ön is egy szebb és jobb viláért harcol. Mit tehetünk mi fiatalok hazánk fejlődésének érdekében?

Válasz: Úgy mondjuk, az is- kola az életre készít elő, min- den diákban a későbbi felnőtt van kibontakozóban. Ez a ki- bontakozás, emberré válás nemcsak az intézmények, ne- velők, hanem kinek-kinek szemé- lyes felelőssége is.

Önöknek, fiataloknak, tud- va azt, hogy az ember létének az alapja a munka, és népünk boldogulásának útja a szocia- lizmus, mindenekelőtt tanul- niuk kell. Meg kell ismerked- niük társadalmunk vezető esz- méivel, és el kell sajátítaniuk azt a tudást, amely képessé teszi a mai fiatalokat arra, hogy holnap egy, a jelenlegi- nél fejlettebb társadalmat, jobb életet teremtsenek a nép és önmaguk számára.

A fiatalok közül többen hi- szik azt, hogy ma az ő életük kevésbé színes, romantikus, mint régebben a miénk volt. Még a szocialista építésbe való közvetlen bekapcsolódásuk is „szabályozottan”, kiegyenlítet- ten történik. Egyesek egyene- sen úgy kérdeznék — hova lesz a forradalom, ha egyszer győzött? A forradalom, ha győzött, a mindennapi élet megszokott valóságává válik!

Valójában a mai idők sem- mivel sem kevésbé forradal- miak, semmivel sem kisebb feladatok elé állítják a fiatal- ságot, mint az előző évtizedek. Csak a jelen másként követel, egyes esetekben még szigorú- ban kötelez, még többet vár, még több felelősséget kíván, már az iskolák falai között is.